

Den 4. februar 2010
HR j.nr. HR-2010-24-10

Højesteret og domstolsreformen

Domstolsreformen

Henlæggelsen af nævningesagerne til byretterne og den ændrede instansordning for civile sager, hvorefter landsretterne i 1. instans kun behandler sager af principiel karakter henvist af byretten, har til formål bl.a. at sikre, at Højesterets ressourcer bør anvendes på de centrale opgaver – at sikre retsenhed og afgøre sager, der rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Ressourcerne bør derimod ikke benyttes på sager, der beror på bevismæssige vurderinger eller rets anvendelse, hvor de principielle retsspørgsmål er afklaret. Det er en følge heraf, at Højesteret vil skulle behandle færre, men tungere sager.

For straffesagernes vedkommende betyder det bl.a., at ankesager om udmåling af straf i nævningesager er bortfaldet. Højesteret kommer fremtidig kun til at behandle principielle 3. instanssager, indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

For de civile ankesagers vedkommende betyder reformen navnlig, at en række sager, der tidligere kunne behandles ved landsretten i 1. instans, skal behandles ved byretten, medmindre de henvises til landsretten, fordi de er af principiel karakter. Det drejer sig bl.a. om sager om afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans (forvaltningssager) og sager med økonomisk værdi over 1.000.000 kr.

For civile kæremål betyder koncentrationen af ressourcerne på de centrale opgaver, at der bør lægges større vægt på principielle civile kæremål, der i videre omfang bør behandles mundtligt på lige fod med principielle civile ankesager.

Sagernes antal

Udviklingen indtil 2009

Før 2007 kom der årligt knap 60 straffeanker, hvoraf ca. 50 var udmålingsanker, mens de sidste knap 10 var principielle 3. instanssager, indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. I 2009 kom der 22 straffeanker, der alle var principielle 3. instanssager, indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. På dette område er ændringerne slået igennem fuldt ud.

Også antallet af civile sager er faldet. Forvaltningssagerne udgjorde før 2008 ca. 120 årligt. I 2009 kom der 35. Antallet af alle nye civile ankesager udgjorde før 2008 ca. 285 årligt, heraf var ca. 18 principielle 3. instanssager, indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Tallet var i 2009 faldet til 171, heraf 31 principielle 3. instanssager med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. På dette område er domstolsreformen endnu ikke slået igennem.

Når reformen er slået igennem fuldt ud

Højesteret har fra Procesbevillingsnævnet indhentet oplysninger om, hvor mange 3. instans ankesager, der gives procesbevilling til nu, og hvor mange der forventes i fremtiden. På dette grundlag må forventes en årlig tilgang af ca. 35 civile anker og 20 straffeanker samt 35 civile kæremål og 15 straffekæremål, alle i 3. instans.

Endvidere har Højesteret fra landsretterne samt SØ- og Handelsretten indhentet oplysninger om, hvor mange 1. instanssager der årligt i gennemsnit er anlagt efter reformen, og om hvor mange af 1. instanssagerne, der slutes med dom, samt oplysninger om forventningerne til disse tal i fremtiden. Højesteret har endvidere beregnet ankefrekvensen for 1. instanssager afsluttet ved dom i årene efter reformen og Højesterets registrering af indkomne 2. instanssager i de tilsvarende perioder. På dette grundlag må der fra landsretterne samt SØ- og Handelsretten forventes en årlig tilgang på ca. 100 civile 2. instans anker.

Der kan således forventes årligt ca. 100 civile 2. instans anker og ca. 35 3. instans anker, eller i alt afrundet 135 civile anker (i 2009: 171). Heraf hæves erfaringsmæssigt ca. 25 %, men denne andel vil formentlig være faldende i takt med, at sagerne i stigende omfang har principiel karakter. Der må derfor forventes årligt ca. 110 civile ankesager til mundtlig forhandling. Der må desuden forventes ca. 20 straffeanker (i 2009: 22). Hertil kommer afrundet 35 3. instans civile kæremål og 15 3. instans straffekæremål, hvoraf i alt ca. 15 sager årligt vil skulle behandles mundtligt. Det svarer til årligt 145 mundtlige forhandlinger og 35 skriftligt behandlede sager, i alt 180 (i 2009: 287). Det skal understreges, at disse skøn over antallet af mundtlige forhandlinger er be-

hæftet med stor usikkerhed, navnlig fordi de er baseret på udviklingen i en forholdsvis kort periode.

Sagernes karakter – varighed og dommerantal

Det er af afgørende betydning, at der er den fornødne tid og kapacitet til rådighed til en omhyggelig behandling af sagerne. Højesteret er sidste instans og skal efter reformen kun behandle sager af principiel karakter og omfattende betydning.

Som anført falder antallet af nye sager, men sagerne vedrører i højere grad principielle spørgsmål og kræver derfor flere retsdage og oftere medvirken af flere end 5 dommere i de enkelte sager.

Det er lettest at se ved straffesager. De strafudmålingssager, der tidligere udgjorde næsten 85 %, kunne ofte nås på en halv dag, eller mindre, så der blev behandlet 2 sager på en dag. Nu kræver alle sager 2-3 dage. En lignende, men ikke så udtalt tendens gælder de civile sager.

Fra 2007 til 2009 er antallet af retsdage pr. sag (civile sager og straffesager) steget fra 1,6 til 2,2 (en stigning på knap 40 %). Samtidig er antallet af dommerdage pr. retsdag efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1 nu steget til 5,4 i 2009 (en stigning på ca. 5 %). Dette skyldes, at hovedforhandlingerne hyppigere sættes med udvidet dommerantal.

I 2009 har Højesteret fortsat behandlet en del civile 2. instans anker i sager fra før reformen, og der er endnu en rest på anslået 150 sager. Denne stigning i antal retsdage pr. sag og dommerdage pr. retsdag, der har kunnet konstateres efter reformen, vil derfor fortsætte. Det må derfor forventes, at der – når reformen er slået igennem fuldt ud – vil blive anvendt gennemsnitligt 2,6 retsdage pr. sag (en yderligere stigning på 20 %) og 5,7 dommerdage pr. retsdag (en yderligere stigning på 6 %). For 145 mundtlige forhandlinger svarer dette til ca. 375 retsdage og ca. 2.138 dommerdage. Det skal understreges, at disse skøn over antallet af retsdage og nødvendigt dommerantal er behæftet med stor usikkerhed, navnlig fordi de er resultatet af en meget konkret bedømmelse af den enkelte sag og i øvrigt baseret på udviklingen i en forholdsvis kort periode.

Den enkelte dommer har hidtil i en årrække været med i gennemsnitligt 63 % af sagerne. Dette er beregnet for alle 17 dommere inklusive præsidenten, idet 2 dommere er formænd for henholdsvis Procesbevillingsnævnet og Ankeudvalget. Dette betyder, at der hidtil årligt har været godt 2.000 dommerdage til rådighed.

Med de forventede krav til retsdage pr. sag og dommerdage pr. retsdag kan Højesteret således med det hidtidige dommertal kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager.

Afvikling af sagsbunker og for lang berammelsestid

For tiden er gennemløbstiden for civile ankesager 2 år, fordelt på 10 måneders til parternes forberedelse og næsten 14 måneder i ventetid ved berammelse af hovedforhandling (berammelsestid). Hastesager berammes dog med kortere varsel. Dom afsiges normalt en uge efter hovedforhandlingen.

For straffeanker er gennemløbstiden 6 måneder. Det skyldes bl.a., at der ved planlægningen af berammelser reserveres tid til hastesager og straffesager. Berammelse af straffesager sker hurtigt efter at sagen er modtaget, og normalt kan Højesteret tilbyde hovedforhandling efter ca. 2 måneder. Berammelsestiden er imidlertid gennemsnitligt længere, fordi parterne kan have behov for tidskrævende undersøgelser og overvejelser, og fordi der skal findes et tidspunkt, der er ledigt for både retten og begge parter.

Gennemløbstiden for civile sager kan og skal afkortes ved forkortelse af både advokaternes forberedelsestid og navnlig berammelsestiden. Det er Højesterets mål, at forberedelsestiden og berammelsestiden afkortes, så gennemløbstiden bliver et år. Berammelsestiden kan kun afkortes ved, at der i en periode afsluttes flere sager end der modtages. På længere sigt er det målet at forkorte gennemløbstiden yderligere.

Med de anførte mål vil der være en beholdning på 135 civile ankesager, svarende til den årlige tilgang og afgang. Der er med udgangen af 2009 godt 380 verserende civile ankesager, så bunkerne skal nedbringes med 245 sager. I 2009 blev der afsluttet ca. 60 flere civile ankesager, end der kom ind. Dette overskud har været muligt, fordi der fortsat afvikles en del sager fra før reformen. Det årlige overskud vil derfor være gradvis faldende i takt med, at kravene til sagsbehandlingen af den enkelte sag er stigende. Det forventes, at gennemløbstiden på 2 år i løbet af et par år kan nedbringes til 1½ år, mens det vil vare yderligere nogle år, før den kommer ned på 1 år. Det skal understreges, at disse skøn over tempoet i nedbringelse af gennemløbstiden er behæftet med stor usikkerhed.

Aktiviteter ud over sagsbehandling

Højesteret har en række nødvendige aktiviteter ud over sagsbehandlingen. Disse aktiviteter udføres på eftermiddage og retsfri dage. Det drejer sig om:

- Interne embedsopgaver (interne udvalg, plenarmøder og temadage),
- Eksterne embedsopgaver (dommermøder, årsmøde, møder i dommerforeningens bestyrelse),
- Internationalt arbejde (konferencer) her og i udlandet.

Der har ikke været kapacitet til at gennemføre:

- Seniorordning (11 dage om året for dommere på 62 år og mere),
- Faglig udvikling (studier og deltagelse i kurser)

Med den forventede sagsmængde og det hidtidige dommertal bliver der fortsat ikke mulighed for disse aktiviteter.

Bemanding

Med de forventede krav til retsdage pr. sag og dommerdage pr. retsdag kan Højesteret som nævnt med det hidtidige dommertal kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager.

Det er derfor Højesterets opfattelse, at den nuværende dommerbemanding skal opretholdes, men at udviklingen i sagsmængde og -tyngde samt gennemløbstider løbende skal følges med henblik på nødvendige justeringer.